

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Свиридюк Віра Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри німецької філології Київського національного лінгвістичного університету.

Наукові інтереси: методика викладання іноземних мов з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

УДК 811.112.2

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГРАМАТИЧНИХ ФОРМ
ІМЕННИКІВ, ЧИСЛІВНИКІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ ЗА
ДОПОМОГОЮ ІНТЕРАКТИВНОЇ ДОШКИ SMART****Мирослава Соснова**

У статті розглянуто особливості використання розроблених для SMART дошки дидактичних матеріалів із використання граматичних форм іменників, числівників у професійному мовленні.

Автор представляє інформаційно-комунікаційні технології, які базуються на використанні телекомунікацій (телефонних ліній і бездротових з'єднань), комп'ютерів, підпрограмного та програмного забезпечення, накопичувальних і аудіовізуальних систем, що дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати і змінювати інформацію.

Подано приклади мультимедійних дидактичних засобів унаочнення. Запропоновано декілька фрагментів застосування інтерактивної дошки на заняттях під час вивчення граматики за професійним спрямуванням. Доведено, що застосування інтерактивної дошки у процесі вивчення граматичних форм української мови сприяє збільшенню обсягу запропонованої студентам навчальної інформації, підвищує інтерес й загальну мотивацію до навчання, активізує розумову діяльність студентів завдяки використанню пізнавальних і швидкозмінних форм подачі інформації, створює сприятливі умови для виконання впродовж заняття значно більшого обсягу навчальної роботи.

Ключові слова: інтерактивна дошка, інтерактивні технології, Smart Board, дидактичні мультимедійні засоби, динамічна таблиця, фрейми, динамічне унаочнення, граматичні форми української мови.

Постановка проблеми. В умовах всезростаючого інформаційного навантаження якість роботи педагогічних працівників значною мірою залежить від інтенсифікації та оптимізації навчального процесу на основі ефективного використання класичних та активного впровадження нових методик, що базуються на найширшому використанні різноманітних технічних засобів навчання. Науково-технічний прогрес та сучасна педагогічна наука, забезпечуючи викладача новітніми методиками і технічними засобами подачі навчального матеріалу, вимагають від нього постійної самоосвіти та зусиль щодо вдосконалення педагогічної майстерності як однієї з найвагоміших умов забезпечення належного рівня навчально-виховного процесу.

Аналіз актуальних досліджень. У сучасній науково-методичній літературі достатньо висвітлено теоретичні аспекти інтерактивного навчального комплексу SMART Board (будова, призначення, інструменти, засоби, основні можливості) [1,2,4,6], приділено увагу прикладному програмному забезпеченню для розроблення дидактичних матеріалів до уроків [1,6,7], описано методику застосування інтерактивної технології у навчальному процесі [4,6]. Аналіз лінгвометодичної літератури з проблеми впровадження технології SMART Board, зазначимо, що досить поодинокими є роботи, присвячені питанню розробки педагогічних програмних засобів та методики застосування інтерактивної дошки на уроках української мови [3,5,7]. Проте теоретичний аспект проблеми проектування й застосування мультимедійних матеріалів у процесі вивчення синтаксису української мови є досить актуальним.

Мета статті — запропонувати методичні рекомендації щодо ефективного використання дидактичного матеріалу із використання граматичних форм, розробленого для застосування на інтерактивній дошці SMART.

Виклад основного матеріалу. Перехід від індустріального до інформаційно-технологічного суспільства зумовлює необхідність перебудови всієї системи освіти, змінює освітні потреби щодо підготовки й розвитку сучасного спеціаліста, мобільність якого залежить від володіння інформацією та здатністю до обміну нею, комунікативності, самостійного набуття необхідних для професійної діяльності знань, умінь, навичок.

Бурхливий розвиток засобів інформатизації (комп'ютерів, комп'ютерних комунікацій, будь-яких електронних пристроїв), а отже, поява нових технологій обробки, передачі, одержання і збереження інформації відкриває нові можливості для застосування комп'ютерів у навчальному процесі.

Дидактичні можливості комп'ютерних технологій:

- ✓ є джерелом полісенсорної інформації;
- ✓ диференційовано організують навчальний процес;
- ✓ контролюють ступінь засвоєння інформації;
- ✓ регулюють темп вивчення навчального предмета;
- ✓ попереджають помилки;
- ✓ дають необхідні коментарі, пояснення;
- ✓ забезпечують зворотний зв'язок;

Досвід переконує, що комп'ютер сприяє не тільки розвитку самостійності, творчих здібностей студентів, його застосування дозволяє змінити саму технологію надання освітніх послуг, зробити заняття більш наочним і цікавим. Комп'ютер забезпечує активізацію діяльності викладачів та студентів на заняттях, сприяє здійсненню диференціації та індивідуалізації навчання, розвитку спеціальної або загальної обдарованості, формуванню знань, посилює міжпредметні зв'язки. Все це дає можливість покращити якість навчання.

Перед викладачем-словесником постає завдання вміти проектувати дидактичний матеріал до заняття засобами комп'ютерних технологій, демонструвати створені презентації, проектувати фрейми, глибокого осмислити специфіку цієї технології та методику її застосування у навчальному процесі.

Відтак постає необхідність дослідити шляхи проектування дидактичних мультимедійних засобів та методичні рекомендації щодо застосування дошки SMART.

Адже викладач, не витрачаючи дорогоцінний навчальний час для записів граматичних схем на звичайній дошці, має можливість через SMART Board подати їх у готовому вигляді для аналізу на етапі вивчення нового матеріалу, демонструє заготовлену статичну або динамічну наочність, пропонує значно більшу кількість навчально-тренувальних завдань розпізнавального, трансформаційного, конструктивного та творчого типу, експериментальні завдання з елементами цікавості. Залучення технології SMART Board у процес навчання рідної мови передбачає ретельну попередню методичну й організаційно-технічну підготовку викладача. Під час підготовки викладачем до занять необхідно дібрати навчальний матеріал, який буде продемонстровано за допомогою SMART-дошки, визначити послідовність демонстрації, а також з'ясувати, які пояснення будуть їх супроводжувати, який час треба надати студентам для адекватного сприйняття інформації, продумати систему питань для з'ясування рівня засвоєння навчального матеріалу. Необхідно також визначити функції інтерактивної дошки у структурі заняття (повідомлення нової теми, актуалізація опорних знань, ілюстрація, навчальний проект, закріплення, узагальнення, систематизація, контроль) та продумати способи активізації пізнавальної діяльності студентів на етапах використання технології SMART Board (повідомлення мети перегляду, постановка завдання, в тому числі проблемного, контрольні питання, складання плану, опорного конспекту, обговорення, різнорівневий тест-контроль).

Залежно від дидактичної доцільності методика використання SMART Board може змінюватися. Наочно-ілюстративний метод обираємо при застосуванні дошки як наочної ілюстрації живого слова викладача.

Активно-евристичний метод доречний при використанні технології SMART Board як основного джерела нової інформації, при цьому словесник організовує активну пізнавальну діяльність студентів, спрямовану на сприймання, осмислення, творче відтворення цієї інформації.

Пропонуємо декілька фрагментів використання інтерактивної дошки на заняттях з вивчення граматичних форм української мови за професійним спрямуванням.

На етапі вивчення нового матеріалу доцільно подавати на інтерактивній дошці мовний матеріал для створення проблемних, пошуково-дослідницьких ситуацій. На основі спостережень, аналізу та порівняння синтаксичних конструкцій студентам пропонується сформулювати правило вживання граматичних форм іменників, числівників у професійному мовленні (Рис 1).

Створення презентації дидактичного матеріалу у програмі Power Point дозволяє використовувати різноманітні ефекти анімації не тільки для зміни слайдів, але й для поступової появи елементів всередині потрібного слайда. Таким чином, студентам, після спостережень та аналізу поданих частин мови, подаються правила до кожного з них.

Із впровадженням у сучасну школу інформаційно-пошукового типу засвоєння знань наочність постає насамперед засобом пошуку нової інформації, самостійним джерелом нових знань та уявлень, засобом для самостійних теоретичних висновків.

Для вивчення мовного матеріалу укрупненими дидактичними одиницями, логічно завершеними частинами (блоками), що значно збільшує обсяг запропонованої студентам навчальної інформації, нами була розроблена узагальнювальна динамічна таблиця - фрейм. Це своєрідна віртуальна «блок-схема», що містить комплексний теоретичний матеріал із граматики української мови, який поділено на мікротемі і розташовано за принципом багатоструктурного ієрархічного меню.

Фрейм – це ієрархічна структура для уявлення знань про деякий стереотипний стан речей у світі. Фрейми можуть об'єднуватися і утворювати системи фреймів. Фрейм – це безліч питань, які слід поставити в гіпотетичній ситуації; він визначає теми, які треба розглянути, і методи, якими слід з ними працювати. Фреймовий підхід є загальною назвою для формалізованого опису діяльності людини в контексті ситуації [5].

Така узагальнювальна динамічна таблиця може застосовуватися на будь-якому етапі заняття, залежно від дидактичної мети і завдань: на етапі вивчення нового матеріалу, на етапі повторення, узагальнення і систематизації мовного матеріалу, як довідковий засіб для виконання пошуково-дослідницьких, творчих завдань.

Динамічні таблиці не тільки містять у собі певну кількість навчальної інформації, а й створюють важливі умови для проблемного вивчення тем, оскільки властиві цим посібникам функції аналізу та синтезу дозволяють проводити різні розумові операції, такі як пізнання, порівняння, зіставлення, узагальнення.

Динамічна таблиця презентує теоретичний матеріал шляхом поступового вибору користувачем із запропонованого меню потрібних тем та мікротем, наприклад:

Перевага динамічних посібників над усіма іншими видами унаочнення полягає насамперед у тому, що вони дають змогу образно й динамічно моделювати на екрані будь-який мовний процес або явище, реалізувати задумане мовне дидактичне завдання, наприклад: продемонструвати особливості вживання граматичних форм шляхом перетягування рухомих прямокутників – слотів (Табл. 1)

Таблиця 1

Особливості вживання граматичних форм іменників, числівників у професійному мовленні

Так було:	Треба так:
ІМЕННИК	
<u>по вихідних</u>	у вихідні (вихідними)
<u>по справах</u>	у справах
<u>по лікарському призначенню</u>	згідно з лікарським призначенням
<u>направити на розгляд</u>	подати на розгляд
<u>ліки від застуди</u>	ліки проти застуди
<u>нехтувати вказівки</u>	нехтувати вказівками
<u>стакаң молока</u>	склянка молока
<u>представити довідку</u>	подати довідку
<u>завдяки тренування</u>	завдяки тренуванню
<u>зробив при умові</u>	зробив за умови
<u>підручник по фізіології</u>	підручник з фізіології
<u>відсутній по хворобі</u>	відсутній за хворобою (через хворобу)
ЧИСЛІВНИК	
<u>в десять годин</u>	о десятій годині
<u>протягом двох неділь</u>	протягом двох тижнів
<u>другим разом</u>	іншим разом
<u>домішки складають 20%</u>	домішки становлять 20%
<u>більша половина</u>	більша частина
<u>підвищити кількість</u>	збільшити кількість
<u>на одній мові</u>	однією мовою
ТВОРЕННЯ ІМЕН ПО БАТЬКОВІ	
<u>Лікарняний відкрила дільнична лікар Людмила Іванівна</u>	Дільничний лікар Людмила Іванівна відкрила лікарняний
<u>Дякую Василя Івановича</u>	Дякую Василеві Івановичу

Застосування інтерактивної дошки з метою демонстрації динамічного унаочнення дозволяє залучити студентів до безпосереднього маніпулювання мовними поняттями, об'єктами або явищами. Чуттєві образи, що послідовно змінюються і наочно відображають логіку розумових дій, полегшують першу фазу засвоєння начального матеріалу, стимулюють творче мислення студентів. Головна перевага динамічних засобів унаочнення полягає в тому, що вони викликають мимовільну увагу студентів до образів, які послідовно змінюються і сприяють перетворенню її в стійку, свідомо контрольовану увагу.

Отже, динамічна наочність може бути використана як об'єкт логічних операцій, як засіб для самостійних теоретичних висновків, як критерій достовірності цих знань тощо. Під час закріплення мовного матеріалу динамічні таблиці-фрейми повинні чергуватися зі статичними, оскільки останні на складнішому для студентів матеріалі відтворюють весь шлях пошуків, який уже вони пройшли під час пояснення за допомогою динамічних таблиць.

Висновки. У процесі дослідження доведено, що застосування інтерактивної дошки під час вивчення граматичних форм української мови сприяє збільшенню обсягу запропонованої студентам навчальної інформації, підвищує інтерес й загальну мотивацію до навчання, активізує розумову діяльність студентів завдяки використанню привабливих і швидкозмінних форм подачі інформації, створює сприятливі умови для виконання впродовж заняття значно більшого обсягу навчальної роботи.

Як переконують результати проведеного дослідження, ефективне застосування технології SMART Board у навчальному процесі залежить від урахування специфіки навчальної дисципліни, вікових та індивідуально-психологічних особливостей учасників навчального процесу, педагогічно вмотивованого вибору форм і методів навчання, використання якісних дидактичних мультимедійних засобів та

дотримання принципу педагогічної доцільності при застосуванні технології SMART Board на заняттях української мови.

Перспективи подальших пошуків у напрямку дослідження вбачаємо у розробленні й удосконаленні мультимедійних дидактичних засобів з української мови за професійним спрямуванням та висвітленні їх ефективності на різних етапах навчального процесу.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Антонов В.А., Леонський В.Д. Інтерактивна дошка SMART та використання її в навчальному процесі // Комп'ютер у школі та сім'ї. — 2004. — № 8. — С.20-22.
2. Бонч-Бруєвич Г.Ф. Технічні засоби навчання з використанням інформаційних комп'ютерних технологій: Навч. посіб. — К.: КМПУ імені Б.Д.Грінченка, 2007. — 44с.
3. Воробцова В.В. Використання інформаційних технологій навчання на уроках української мови і літератури // Використання ІКТ у процесі вивчення української мови і літератури: наук.-метод. посіб./ За ред. О.В.Чубарук. — Біла Церква, 2007. — С.19-24.
4. Інтерактивна дошка SMART Board: застосування у навчальному процесі: методичні рекомендації / Упоряд. В.О.Абрамов, Г.Ф.Бонч-Бруєвич. — К.: КМПУ імені Б.Д.Грінченка, 2006. — 52с.
5. Минский М. Фреймы для представления знаний: Пер. с англ. / М. Минский // Фреймы для представления знаний – М.: Энергия, 1979. –151 с.
6. Методика застосування технології SMART Board у навчальному процесі: навч. посіб. / Г.Ф.Бонч-Бруєвич, В.О.Абрамов, Т.І.Носенко — К.: КМПУ імені Б.Д.Грінченка, 2007. — 102с.
7. Радченко І. Майстер-клас: мультимедійні жанри // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2008. — № 10.— С.9-17.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Соснова Мирослава Андріївна – аспірантка Національного авіаційного університету кафедри фізичної і психолого-фізіологічної підготовки Кіровоградської льотної академії

УДК 378.091.12.011.3-051:62/64

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМНИХ СИТУАЦІЙ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Ольга Трегуб, Сергій Яшанов

У статті охарактеризовано особливості використання інформаційно-технічних засобів навчання для реалізації проблемних ситуацій у фаховій підготовці майбутніх учителів технологій.

Доводиться, що використання інформаційно-технічних засобів у навчанні майбутніх учителів технологій, відкриває нові можливості практичного передання функцій управління вирішення проблемних ситуацій, студенту. Це сприяє підвищенню ефективності процесу формування вмінь та навичок і застосування їх у своїй діяльності.

Ключові слова: *проблемне навчання, проблемна ситуація, вчителі технологій, інформаційно-технічні засоби навчання.*

Постановка проблеми. Зміни, які відбуваються в системі освіти, дозволяють вести мову про те, що навчальні заклади орієнтуються на різноманіття освітніх потреб, на особливості студентства. Формування цілісної системи знань допомагає студентам знайти нові шляхи розуміння того, що змінюється. Сучасному вчителю потрібно передавати не тільки інформацію у вигляді готових матеріалів, а й навчити його використовувати ефективні методи її отримання, аналізу та застосування у практичній діяльності.

Сучасна людина повинна мати уявлення про закони існування та розвитку реального світу як соціально-природну цілісність, про характер основних зв'язків і зв'язків між її елементами. Вона має визначити своє місце в даній цілісності на основі пізнання її структури і змісту на певному рівні, а також на основі самопізнання.

Досягнення нової цільової основи підготовки фахівців передбачає активний перехід від школи пам'яті до школи мислення, у якій замість традиційної організації та технології навчання за принципом накопичення знань і умінь студентами, використовуються нові технології індивідуальної підготовки спеціаліста як творчої особистості.

Аналіз актуальних досліджень. В останні 10-15 років учені-педагоги і вчителі-практики виявляли значну зацікавленість формами і методами групового або проблемного навчання. Нині воно стало одним з найбільш популярних методів у середній і вищій школі.

Теоретичною основою проблемного навчання є праці Дж. Дьюї, Х. Мельхорн і Г. Мельхорн та інших учених, які підкреслюють особливу роль соціальної взаємодії і міжособистісного спілкування у процесі інтелектуального розвитку людини. Дослідження педагогів і психологів показують, що